

Nr 1

1981 listopad 3, Gdańsk – Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału II KW MO do naczelnika Wydziału XIV Departamentu II MSW dotyczący rozmów z gdańskimi działaczami SDP

^aTajne^b

Nr 4910

3 XI 1981 [r.] – 15.30

L.dz. CR-06341/JZ/81

Naczelnik Wydziału XIV Departamentu II^c
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

W odpowiedzi na wasz szyfrogram nr 32326/396 z dnia 30 X 1981 r. dot[yczący] wyników rozmów z członkami Rady SDP¹ i kierownictwem Oddziału Morskiego SDP informuję, że dotychczas przeprowadziliśmy dwie rozmowy operacyjne z ^d**członkami Rady SDP (red. Józef Królikowski² i red. Andrzej Liberadzki³)^d**

^a Tu i dalej usunięto powtarzające się fragmenty.

^b Z prawej strony pieczęć prostokątna Szyfrogram nr 82592 Z Gdańsk rozszyfrowano 3 listop[ada] 1981 [r.] (numer i nadawca wpisane odręcznie) oraz odręczny dopisek XIV.

^c Z prawej strony dwa nieczytelne dopiski odręczne.

^{d-d} Podkreślono odręcznie.

¹ Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich – organizacja dziennikarska powstała w 1951 r. w miejsce Związku Zawodowego Dziennikarzy RP. Rozwiązana 19 III 1982 r., zastąpiona przez proreżimowe Stowarzyszenie Dziennikarzy PRL (aktualnie Stowarzyszenie Dziennikarzy RP), które bezprawnie przejęło majątek SDP. Reaktywowana w 1989 r.; wtedy też rozpoczęły się oficjalne starania o zwrot majątku, uwieńczone sukcesem w 2003 r. wyrokiem Sądu Najwyższego. Obecnie liczy około 2,5 tys. członków. Kolejni prezesi: Henryk Korotyński (1951–1955, 1961–1964), Tadeusz Galiński (1955–1956), Wiktor Borowski (1956), Stanisław Brodzki (1956–1958), Mieczysław F. Rakowski (1958–1961), Stanisław Mojkowski (1964–1974), Jan Mietkowski (1974–1978), Józef Barecki (1978–1980), Stefan Bratkowski (1980–1982, 1989–1990, aktualnie prezes honorowy), Maciej Howiecki (1990–1993), Ignacy Rutkiewicz (1993–1995), Andrzej Sawicki (1995–1998), Krystyna Mokrosińska (1998–2001 p.o. prezes, prezes w latach 2001–2011, aktualnie prezes honorowy) i Krzysztof Skowroński (od 2011).

² Józef Królikowski (ur. 1931) – dziennikarz, wieloletni członek PZPR (od 1955). Dziennikarz „Głosu Wybrzeża” (1955–1969), jego redaktor naczelny (1982–1985). Zastępca redaktora naczelnego i redaktor naczelny „Dziennika Bałtyckiego” (1970–1974, 1974–1981). W stanie wojennym redaktor naczelny gdańskiej „trójgazy”, dziennika władz stanu wojennego. Członek SDP (1957–1982). Współzałożyciel SD PRL, wielokrotnie w jego Zarządzie Głównym (od 1982). Przewodniczący Rady Prasowej przy premierze gen. Wojciechu Jaruzelskim (1984–1987). Wiceprzewodniczący Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (prezes Polskiego Radia) (1985–1990). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1975) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984).

³ Andrzej Liberadzki (ur. 1947) – dziennikarz. Kierownik gdańskiego oddziału studenckiego tygodnika „Politechnik” (1967–1973), sekretarz redakcji, kierownik działu i zastępca redaktora naczelnego „Czasu” (1975–1981). Członek Rady SDP (1980–1982). W stanie wojennym zweryfikowany negatywnie.

oraz cztery rozmowy ^dz przedstawicielami kierownictwa Oddziału Morskiego (red. red. Andrzej Malinowski⁴, Marian Pachnia⁵, Jan Lindner⁶, Andrzej Zawilski⁷). Red. Józef Królikowski^d, wykazując zrozumienie dla naszych potrzeb i zainteresowań, szeroko scharakteryzował aktualną sytuację w kierowanej przez siebie redakcji „Dziennika Bałtyckiego”⁸, wskazał osoby, na których może „oprzeć” gazetę w sytuacjach szczególnych napięć, jak też osoby wpływające destrukcyjnie na zespół dziennikarski, oraz samorzutnie ustosunkował się do działalności Zarządu Głównego SDP i jego prezesa – Stefana Bratkowskiego⁹. Stwierdził, „że jest zdecydowanie przeciwny lansowanej przez S[tefana] Bratkowskiego polityce, która – jego zdaniem – przynosi znaczne szkody społeczne, aczkolwiek na skutek popełnianych błędów przez aparat partyjno-administracyjny (sposób wyrzucenia z partii S[tefana] Bratkowskiego, odwołania ze stanowiska

W latach osiemdziesiątych XX w. redaktor pism podziemnych, m.in. biuletynu „Solidarność. Pismo Regionu Gdańskiego” (1982–1989). Zastępca redaktora naczelnego i redaktor naczelny „Tygodnika Gdańskiego” (1989–1991). Zastępca redaktora naczelnego i redaktor naczelny „Dziennika Bałtyckiego” (1995–1997). Doradca do spraw mediów premiera Jerzego Buzka (1999–2001). Członek Rady Nadzorczej TVP SA (2001–2003). Prezes Zarządu Agencji Rozwoju Pomorza SA (2002–2006). W latach 1984–1989 rozpracowywany w ramach KE krypt. „Łącznik” przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku (materiały nie zachowały się).

^{e-e} *Wpisano odręcznie.*

⁴ Andrzej Malinowski (1935–2011) – dziennikarz. Współzałożyciel i publicysta „Kuriera Lubelskiego” (1957–1960). Redaktor lubelskiej rozgłośni Polskiego Radia (1960–1965). Z prasą gdańską związany od 1966 r., m.in. reportażysta i felietonista „Głosu Wybrzeża” (1973–1975) oraz zastępca redaktora naczelnego tygodnika „Czas” (1976–1982). W stanie wojennym zweryfikowany negatywnie. Dziennikarz tygodnika „Wybrzeże” (1982, odszedł na własną prośbę). Poza zawodem dziennikarza do 1989 r. Zastępca redaktora naczelnego tygodnika „Pielgrzym” (1989–1990). Założyciel Oficyny Wydawniczej „Oaza”. Członek SDP (1962–1982), prezes gdańskiego oddziału SDP (1980–1982).

⁵ Marian Pachnia (1932–1998) – dziennikarz. Niemal całe życie zawodowe związany z „Głosem Wybrzeża” (debiut prasowy w 1950 r., następnie nieprzerwanie od 1953 r.). Współpracownik „Chłopskiej Drogi” i „Gromady – Rolnika Polskiego”. Członek SDP (1956–1982), następnie SD PRL (od 1982).

⁶ Najpewniej chodzi o Jana Lindnera juniora (ur. 1949) – dziennikarza, od 1968 r. współpracownika redakcji sportowej Polskiego Radia w Gdańsku i GOTV (1970–1972), następnie etatowego pracownika GOTV (od 1972). 13 IV 1981 r. zarejestrowany przez Wydział III KW MO w Gdańsku jako OZ (nr rej. 39447), wyrejestrowany 23 I 1990 r. (materiały nie zachowały się). W gdańskich mediach pracował także Jan Aleksander Lindner (1919–1984), przez całe zawodowe życie związany z rozgłośnią PR w Gdańsku (1946–1983).

⁷ Andrzej Zawilski (ur. 1946) – dziennikarz. Redaktor, następnie kierownik redakcji PR w Gdańsku (1972–1985). Członek SDP (1976–1982). Członek komisji weryfikacyjnej dziennikarzy w stanie wojennym w województwie gdańskim.

⁸ „Dziennik Bałtycki” – dziennik gdański wychodzący od 1945 r., od 2007 r. jako „Polska. Dziennik Bałtycki”.

⁹ Stefan Bratkowski (ur. 1934) – dziennikarz, publicysta i pisarz. Członek ZMP (1949–1956) oraz PZPR (1954–1981, usunięty dyscyplinarnie). Redaktor naczelny „Życia i Nowoczesności”, cotygodniowego dodatku do „Życia Warszawy” (1970–1973, 1980–1981). Prezes SDP (1980–1982, 1989–1990), następnie prezes honorowy. Inicjator Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość” (reaktywowanego w 2007 r.). Autor licznych książek o tematyce historycznej, naukowej i społecznej. Współorganizator „Gazety Wyborczej” (do 1995 r. jej felietonista). W latach 1981–1989 rozpracowywany przez Departament II MSW w ramach SOS krypt. „Szmargad” (AIPN, MSW, 0222/1773).

red. Naczyły¹⁰, nieudolnie wywierana presja na środowisko dziennikarskie przez Wydziały Prasy poszczególnych komitetów wojewódzkich) integruje i polaryzuje środowisko dziennikarskie. Wynikiem **„rozmowy jest podjęcie stałego dialogu operacyjnego z w[wyż] wym[ienionym]”**^d.

W przeciwieństwie do red. Królikowskiego, **„red. Andrzej Liberadzki – z[astęp]ca red[aktora] naczelnego „Czasu”**^{d11} – w przeprowadzonej rozmowie skutecznie unikał ustosunkowania się do oceny sytuacji personalno-politycznej w redakcji, uogólniając wszelkie poruszane problemy, natomiast podejmując rozmowę na temat sytuacji społeczno-politycznej w kraju, **„zachowywał się jednoznacznie prosolidarnościowo”**^d, twierdząc, że nadal istnieje konieczność dokonywania głębokich przemian w strukturze społecznej z jednoczesnym uzyskiwaniem formalnoprawnych gwarancji, że władza nie powróci do dawnych metod rządzenia i nie będzie mogła popełniać dawnych błędów. Wyraził przy tym pogląd, że do czasu stworzenia takich gwarancji jedyną siłą będącą w stanie zabezpieczyć trwałość procesu przemian jest związek zawodowy „Solidarność” jako autentyczny – jego zdaniem – ruch społeczny.

W rozmowie A[ndrzej] Liberadzki wyraził też przekonanie, że środowisko dziennikarskie, aktualnie niejednolite politycznie, można stosunkowo szybko pozyskać do realizacji polityki partii przy założeniu, że dziennikarzom pozwoli się pisać „rzetelnie i obiektywnie” oraz że władza nie będzie popełniać tak rażących błędów jak np. sposób wydalenia z partii S[tefana] Bratkowskiego czy zdjęcie ze stanowiska red. Jacka Naczyły. Jako przykład jednoznacznie negatywnych skutków^f takich błędów podał fakt podjęcia przez zebranie Oddziału Morskiego SDP jednomyślniej uchwały potępiającej decyzję CKKP, a popierającej S[tefana] Bratkowskiego jedynie większością głosów. Komentując powyższy fakt, ww. nie ustosunkowywał się do zasadności wydalenia S[tefana] Bratkowskiego z partii, a jedynie do formy, nie podejmował się też oceny działalności SDP, zarówno Zarządu Głównego, jak i Oddziału Morskiego. Swoją rolę w Radzie SDP starał się umniejszać, twierdząc, że jest tylko szeregowym i mało znaczącym członkiem.

W rozmowie podniesiono także fakt pobytu A[ndrzej] Liberadzkiego na stypendium w USA fundowanym przez Ambasadę USA w Polsce. Również i na ten temat ww. starał się uogólniać, wyrażając jednocześnie niechęć do podawania szczegółów, nazwisk itp. Jednakże z chwilą zasugerowania mu, że jego zaproszenie na stypendium do USA zapewne nie było bezinteresowne i mógł on być obiektem zainteresowania służb specjalnych, przyjął bardziej otwartą postawę i zadeklarował chęć ponownego ^espotkania^e się po uprzednim przejrzaniu przez

^f W dokumencie błędnie stosunków. *Poprawiono odręcznie.*

¹⁰ Jacek Naczyła (ur. 1941) – dziennikarz. Wieloletni pracownik „Sztandaru Młodych” (od 1967), jego redaktor naczelny (1979–1981, zwolniony po publikacji wywiadu z Jackiem Kuroniem). Zastępca redaktora naczelnego „Rzeczpospolitej” (1982–1988), następnie m.in. redaktor naczelny pism „Detektyw” oraz „Mój Pies”.

¹¹ „Czas” – gdański tygodnik społeczno-polityczny o zasięgu ogólnopolskim ukazujący się w latach 1975–1981, w stanie wojennym zawieszony, następnie w 1982 r. rozwiązany.

niego notatek i zapisków sporządzonych w USA i głębszym przemyśleniu całego tam pobytu. Powyższą okoliczność zamierza się wykorzystać do kolejnej z nim rozmowy.

^d**Z uwagi na wynikające z naszego rozpoznania jednoznacznie negatywną postawę w odniesieniu do naszej służby red. red. Alicji Balińskiej¹², Izabelli Trojanowskiej¹³ i Jana Jakubowskiego¹⁴ (szczególnie aktywnych członków „Solidarności”)^d oraz brak pretekstu do przeprowadzenia rozmów z ww., biorąc pod uwagę ogólną sytuację w redakcjach GWP, opisaną w przesłanych informacjach TW ps. „Paweł Kański”¹⁵, od rozmów z tymi członkami Rady czasowo odstąpiono. Przeprowadzone przez nas cztery rozmowy z przedstawicielami kierownictwa Oddziału Morskiego SDP w zasadzie finalnie doprowadziły do zapewnienia sobie możliwości kontynuowania nawiązanych dialogów operacyjnych. Wspólną cechą tych rozmów dotyczących zarówno pozycji O[ddziału] Morskiego SDP w skali kraju, jak i prowadzonej działalności merytorycznej^e. Na podkreślenie zasługuje fakt, że wobec małej aktywności kierownictwa Oddziału w sytuacjach konfliktowych, jak np. „nagonka” na Bratkowskiego i późniejsze**

^e *Tak w tekście. Prawdopodobnie nie przesłano fragmentu szyfrogramu.*

¹² Alicja Balińska (1927–1996) – dziennikarka, działaczka SDP. Związana z prasą wojskową i wydawnictwami MON (1948–1951). Dziennikarka „Głosu Wybrzeża” (1954–1966, 1970–1981). Po wprowadzeniu stanu wojennego w biuletynie „Skarbczyk Dominikański” gdańskich dominikanów. Po 1989 r. m.in. publicystka „Tygodnika Gdańskiego” (1989–1991). Członek PZPR, m.in. lektor KW. Pracownik delegatury GUKPPiW w Gdańsku (1966–1970). Wieloletni członek SDP, w tym członek Rady Stowarzyszenia (1980–1982). Rozpracowywana przez wydziały II i III KW MO (WUSW) w Gdańsku w ramach KE krypt. „Alba” (materiały nie zachowały się).

¹³ Izabella Trojanowska (1929–1995) – dziennikarka, działaczka SDP i Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. Od 1950 r. związana z prasą gdańską. Korespondentka „Expressu Wieczornego” w Gdańsku i Szczecinie (1950–1951), dziennikarka „Dziennika Bałtyckiego” (1951–?, 1957–1964), pisma studenckiego „Kontrasty” (1956–1957) i „Głosu Wybrzeża” (1964–1981). Zastępca redaktora naczelnego tygodnika „Samorządność” i biuletynu „Solidarność. Pismo Regionu Gdańskiego” (1981). Współpracownik czasopism kaszubskich, wieloletni członek Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. Członek SDP (1953–1982). Rozpracowywana przez wydziały II i III KW MO (WUSW) w Gdańsku w ramach KE krypt. „Mewa” (materiały nie zachowały się).

¹⁴ Jan Jakubowski (ur. 1941) – dziennikarz, publicysta, działacz NSZZ „Solidarność”. Dziennikarz „Czasu” (1975–1981). Członek Rady SDP (1980–1982). Od września 1980 r. przewodniczący KZ NSZZ „Solidarność” w GWP. W stanie wojennym zweryfikowany negatywnie. W latach osiemdziesiątych XX w. współpracownik pism podziemnych, m.in. biuletynu „Solidarność. Pismo Regionu Gdańskiego” (1984–1986). Zastępca redaktora naczelnego „Tygodnika Gdańskiego” (1989–1991), redaktor naczelny „Dziennika Bałtyckiego” (1991–1996). W latach 1982–1985 rozpracowywany przez wydziały II i III KW MO (WUSW) w Gdańsku w ramach KE krypt. „Kuba”, następnie w latach 1985–1990 rejestrowany przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku jako OZ (materiały nie zachowały się).

¹⁵ Mieczysław Staszewski (ur. 1943) – dziennikarz. Związany m.in. z redakcjami „Głosu Wybrzeża” oraz „Sztandaru Młodych” (w latach osiemdziesiątych korespondent w Gdańsku). W marcu 1974 r. zarejestrowany przez Wydział III KW MO w Gdańsku jako TW (nr rej. 17663); tezkę pracy zarchiwizowano w październiku 1977 r. (nr arch. I-13182), a tezkę personalną przerejestrowano na nr 22355, zmieniając kategorię rejestracji na KO; w sierpniu 1981 r. przerejestrowany na TW ps. „Paweł Kański” (*Kryptonim „Klan”. Służba Bezpieczeństwa wobec NSZZ „Solidarność” w Gdańsku*, t. 1: *Wrzesień 1980 – wrzesień 1981*, wstęp. S. Cenckiewicz, wybór i oprac. M. Kruk i in., Warszawa – Gdańsk 2010, s. 213).

wydalenie go z szeregów partii, inicjatywę przejmują członkowie Rady SDP z naszego terenu, tj. red. red. Alicja Balińska, Jan Jakubowski, Andrzej Liberadzki, Edmund Pietrzak¹⁶, Izabella Trojanowska, szczególnie zaś red. red. Balińska i Trojanowska, którzy inicjują zwołanie zebrania SDP, wytwarzają wcześniej odpowiednią atmosferę, przygotowują projekty uchwał itp. Istotnym elementem jest również mała frekwencja na zebraniach O[ddziału] M[orskiego] SDP, wynosząca przeciętnie około jednej trzeciej ogółu członków.

Biorąc pod uwagę pozytywne ustosunkowanie się ww. przedstawicieli O[ddziału] M[orskiego] SDP do naszej służby, rozpoczęty z nimi dialog operacyjny będzie kontynuowany.

Z[astęp]ca naczelnika Wydziału II KW MO w Gdańsku
(–) kpt. mgr Zb[igniew] Pawlicki¹⁷

Zaszyfrował: Szpyra, dnia 3 XI [19]81 [r.] – 17.00
Rozszyfrował: Wicki, 19.30

Źródło: AIPN, MSW, 0717/12, k. 259–261, oryginał, mps.

¹⁶ Edmund Pietrzak (1946–2007) – prof. ekonomii, publicysta. Współpracownik krakowskiego pisma „Student” (1971–1974), publicysta „Głosu Wybrzeża” (1973–1981), tam członek Egzekutywy POP. Członek SDP (1975–1982). Wieloletni wykładowca Uniwersytetu Gdańskiego. Członek rady naukowej przy prezesie NBP (1992–1997); doradca ekonomiczny prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego (2002–2005). W latach 1983–1986 rozpracowywany w ramach KE krypt. „Samotny” przez Wydział II WUSW w Gdańsku ze względu na „podejrzenie o kontakt z grupami opozycyjnymi”, następnie w latach 1986–1990 rozpracowywany w ramach sprawy krypt. „Ośmiornica” przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku (materiały nie zachowały się).

¹⁷ Zbigniew Pawlicki (ur. 1945) – płk SB, pracę w organach bezpieczeństwa rozpoczął w 1968 r. jako milicjant. Funkcjonariusz SB (1970–1990), m.in. zastępca naczelnika Wydziału II KW MO w Gdańsku (1981–1983), kierownik Inspektoratu 2 WUSW w Gdańsku (1983–1988). Słuchacz szkoły KGB w Moskwie (1980–1981).